

Maa- ja metsätalousministeriö

Asia: Lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä

Viite: VN/28666/2022

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä ajalle 1.6.2023-31.12.2023.

Kalatalouden Keskusliitto on tietoinen niistä tiedoista, jotka Tenon lohikantojen pitkäaikaisen seurannan perusteella on tätä kirjoitettaessa käytettävissä. Kantojen tila on arvioitu niin heikoksi, että mereltä joelle palaava lohimäärä ei täytä kestävän kalastuksen edellytyksiä edes ennen kuin yhtään lohta on joessa pyydetty. Hallituksen esityksessä onkin todettu (s. 3): ”Alustavien Tenon vesistön kaikuluotaus-, videoseuranta- ja sukelluslaskentojen tutkimustulosten mukaan näyttää siltä, että Tenon lohikantojen tila on enintään vuoden 2021 tasolla tai hieman tätä heikompi.” Kun tämä tieto yhdistetään esityksen sivulla 4. todettuun ”Tenoon yhteensä nouseva lohimäärä oli vuonna 2020 alle puolet vuoden 2018 nousumäärästä, mitä myös pidettiin tuolloin alhaisena. Vuoden 2021 lohikantojen tila mereltä palaavien lohien osalta heikkeni edelleen, eli mereltä palaava lohimäärä pieneni, vaikka lohen kalastuskielto kalastuskaudella 2021 toi Tenojoen vesistöön puolet enemmän emokaloja kuin vuotta aiemmin” ja s.7 jatkuu ”Akuuttiin tilanteeseen liittyy myös se, että lisääntymisen kannalta tärkeiden kahden- ja kolmen merivuoden emokalojen nousumäärä jää ennusteiden perusteella hyvin alhaiseksi vuosina 2023 ja 2024” on valitettavan selvää, että voimakkaille toimille on painetta.

Kalatalouden Keskusliitto pitää kuitenkin valitettavana, ettei hallituksen esitystä laadittaessa ole voitu ottaa huomioon edes alustavia lohikantojen tilaa koskevia tietoja 2022. Tilanteen ollessa se, että lohenkalastuksen määräaikaista kieltämistä joudutaan esittämään toistuvasti, lohikantojen heikon tilan takia, olisi äärimmäisen tärkeää, että esitykset perustuvat viimeisimpään tutkittuun tietoon. Perustelut aikataulun kiireellisyyden aiheuttamista ongelmista eivät liiton näkemyksen mukaan voida pitää kovin onnistuneena, koska valittu lyhytkestoinen sääntelystrategia törmää väistämättä siihen tosiseikkaan, että Tenon lohikantojen elpyminen voi kestää vielä pitkään. Pidämme hallituksen esityksen tavoitteita Tenon lohikantojen voimakkaan heikentymisen hillitsemisestä sekä edellytysten luomista lohikantojen elpymiselle ja saattamiselle kestäväälle tasolle hyvänä lähtökohtana kestäväälle lohenpyynnille Tenojoessa. Vaikka nyt toistamiseen valitun sääntelytavan takana on (s.7) vuodesta 2024 alkaen Tenon kalastusta sääntelevä uusi Suomen ja Norjan välillä neuvoteltava kalastussääntö, liitto haluaa kiinnittää erityistä huomiota, että valittujen ratkaisujen hyväksyttävyyys perustuu osaltaan niiden väliaikaiseen luonteeseen.

Kalatalouden Keskusliitto muistuttaa, että Tenojoen lohenkalastuskulttuuriin ja paikallisten lohenkalastusmahdollisuuksiin sekä kalastukseen liittyvään elinkeinoharjoittamiseen olisi nyt ja jatkossakin kiinnitettävä riittävästi huomiota. Hallituksen esityksessä onkin todettu samalla tavalla kuin vuoden 2022 rajoituslakia säädettäessä (s. 9): ”Vuoden 2021 lohenkalastuskiellon yhteiskunnallisia vaikutuksia on selvitetty Luonnonvarakeskuksen hankkeessa. Alustavien tulosten perusteella lohenkalastuskiellolla on ollut huomattavia negatiivisia vaikutuksia. Tulokset viittaavat siihen, että kalastuskiellolla on huomattavia taloudellisia, kulttuurillisia, hyvinvoinnillisia ja sosiaalisia vaikutuksia paikallisissa yhteisöissä, joiden vaikutus kasvaa, mikäli kieltä joudutaan jatkamaan.” Hallituksen esityksessä (s. 10) on todettu, että: ”Lohenkalastuskielto on vuonna 2021 tarkoittanut noin 4,1 miljoonan euron tulonmenetystä, kun tilannetta on verrattu vuoden 2017 kalastusäännön mukaiseen kalastukseen. Suurin osa tuloista liittyy suoraan tai kerrannaisvaikutuksina matkailukalastukseen. Negatiiviset taloudelliset vaikutukset ovat jakautuneet epätasaisesti ja tuntuvat vaikuttaneen ennen kaikkea tuloeroja lisäävästi eli vaikutukset vähempiosaisiin ja vanhuksiin ovat olleet merkittävämpiä.”

Kun tiedossa on, että esitys perustuu (s. 12) ”Norjan kanssa syksyllä 2022 käydyissä neuvotteluissa päädyttiin lohenkalastuskieltoon, koska lohikantojen tilassa ei ollut havaittavissa elpymistä eikä ollut mahdollista löytää ratkaisua hyvin vähäisestä kalastuksesta, joka olisi ollut riittävällä varmuudella haitatonta lohikantojen elpymiselle. Kalastusrajoituksista neuvoteltaessa on ollut tärkeää pitää mielessä kokonaisuus ja osapuolten tasapuolinen kohtelu siten, että rajoitukset ovat täysin samat Suomen ja Norjan puolella.” Sinänsä lohenkalastus vaikuttaa olevan mahdollista, jos neuvotteluissa olisi jatkossa mahdollista löytää ratkaisu hyvin vähäisestä kalastuksen sisällöstä. Epäselväksi jää kuitenkin se, mikä tarkoitetaan hyvin vähäisellä kalastuksella, vaikka esityksessä arvioidaankin, että saamelaisten perinnepyydysten käyttö yhdistettynä perinteisen rannikkopyyntin kanssa tämän rajan ylittäisikin. Olennaista lienee kuitenkin se, että tilannekuva on säilynyt samana edelliseen vuoden 2022 rajoituslakiin nähden, eli lohenkalastus on sinänsä mahdollista edes jossain, joskin pienessä mittakaavassa.

Pääasiallinen syy sille, miksi ”hyvin pienen mittakaavan” lohenkalastusta ei voida sallia on tuotu esille esityksessä (s. 12): ”Vähäisen lohenkalastuksen salliminen siten, että kalastusmahdollisuudet koettaisiin tasapuolisiksi ja merkittäviksi on osoittautunut hyvin vaikeaksi toteuttaa, etenkin kun samalla on huolehdittava siitä, ettei kalastuspaine kertaudu sivuvesien ja rannikkokalastuksen kautta tai kalastuspainetta siirry muulta ajalta sille ajalle, kun kalastus on sallittua.” Kalatalouden Keskusliitto pitää valitettavana, että lohenkalastusta ei ole voitu sallia ”hyvin pienessä mittakaavassa”, vaikka se sinänsä lohikantojen tilan näkökulmasta vaikuttaa olevan mahdollista ja näin myös esityksessä on todettu. Ilmeisesti kuitenkin ongelmaksi nousee kalastusmahdollisuuksien tasapuolinen jakaminen sekä kalastuksen tosiasiallinen toteuttaminen siten, että kalastuspaine pysyy tasolla, joka ei vaaranna lohikantojen tulevaisuutta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen säädetyistä oikeudesta myöntää poikkeuslupa tieteellistä tutkimusta tai käytännön kokeita varten voidaan pitää perusteltuna, joskin kovin suppeana toimenä. Kalatalouden Keskusliitto katsoo lisäksi, että kyttyrälohen pyytämiseen liittyvän hanketoiminnan sallimisesta on nykytilanteessa kannatettava ratkaisu ja menettelyt vaikuttavat toiminnan luonteen huomioon ottaen tarpeeksi kevyiltä.

Kalatalouden Keskusliitto yhtyy näkemykseen siitä, että lohenkalastuskiellolla ”...saavutettavat hyödyt lohikantojen elvyttämisessä ovat kuitenkin laajoja verrattuna määrääkaikaiseen haittaan, jos huomioon otetaan vastavuoroiset lohenkalastuskiellot ja rajoitukset Norjan valtion alueella ja merialueella.”. Kalatalouden Keskusliitto kuitenkin kehottaa ratkaisun etsimiseen vielä ”hyvin pienen mittakaavan” lohenkalastuksen mahdollistamiseksi, jotta täysmittaisen lohenkalastuskiellon pahimmat yhteiskunnalliset ja taloudelliset negatiiviset vaikutuksen pystyttäisiin minimoimaan.

Helsingissä 27.10.2022

Rasmus Åkerblom
lakimies

Vesa Karttunen
toiminnanjohtaja